

DEN SVENSKA OPINIONEN OM ARTIFICIELL INTELLIGENS (AI)

MARCUS WEISSENBILDER, FREJA WESSMAN
OCH ANNIKA BERGSTRÖM

Sammanfattning

Under de senaste två åren har utvecklingen av artificiell intelligens (AI) allt mer hamnat i blickfånget hos allmänheten. Framstegen, kanske tydligast exemplifierat av chatboten ”ChatGPT”, har väckt debatter om hur AI kommer att påverka arbetsmarknaden, samhället och individer i framtiden. Enbart få studier har analyserat vad den svenska allmänheten tycker om AI och dess påverkan på olika samhällssektorer. I 2023-års nationella SOM-undersökning ställdes frågor kopplade till AI och den framtida arbetsmarknaden. Undersökningen visar att befolkningen generellt är osäker kring vad AI:s påverkan kommer att bli. Få är oroliga för att AI kommer att ta deras jobb, men samtidigt finns en övervikt i att tro att AI inte kommer skapa fler jobb än det tar bort. Tydligast är det låga förtroendet för företagen som utvecklar AI, där en klar majoritet anser att AI-utvecklingen behöver regleras.

”Technology is a queer thing.
It brings you great gifts with one hand,
and it stabs you in the back with the other.”
– C.P. Snow (1971)

Det är knappast en överdrift att säga att de senaste åren har varit signifikanta i AI:s utveckling. Från att ha varit ett ämne främst för science fiction-fantaster och programmerare tog AI klivet in i många vanliga människors liv när OpenAI lanserade ChatGPT 3.5 i november 2022. Gränsen till fiktionens värld har närmast suddats ut med händelser som autogenererade bilder av påven i dunjacka (Huang, 2023), en före detta Google-anställd som ansåg att deras AI-chatbot hade fått medvetande (Luscombe, 2022) och det öppna brev från flera av världens AI experter i mars 2023 som ansåg att all AI utveckling borde pausas 6 månader för mänsklighetens bästa (Future of life institute, 2023). Brevet ledde inte till någon paus, utan ett drygt år senare står vi snarare i ett AI-race där de stora teknikföretagen kämpar för att bygga den bästa LLM-modellen. LLM står för large language model och är avancerade dataprogram/AI:s som genom att ha tränats på enorma mängder text har möjlighet både att processa och skapa text på ett sätt som tidigare

varit otänkbart. På grund av de stora framsteg som LLMs har tagit de senaste åren i att bland annat tolka och skriva allt från programmeringskod till skönlitteratur, samt generera verklighetstroga bilder, har de potential att ersätta mycket arbete som människor idag gör. En samhällsförändring kanske lika omvälvande som den industriella revolutionen, eller datorn och internets inträde i våra liv.

Arbetsmarknaden försöker att snabbt anpassa sig till den stora teknologiska utvecklingen som sker och förutspår hur en viss enskild bransch kommer att påverkas, men experterna är varken eniga eller säkra. OECD förutspår att det är arbetssättet som förändras snarare än att jobb försvinner (OECD, 2023), medan McKinsey Global Institute förutspår 12 miljoner byten av arbeten i USA kommer att behöva ske på grund av AI innan 2030. Kvinnor och lågavlönade löper då större risk att behöva byta jobb (Ellingrud m.fl., 2023). Även om experterna inte är eniga är det tydligt att snabba förändringar kan komma att ske, och sker redan. I februari 2024 sa det svenska företaget Klarna att deras AI-assistent kunde utföra samma jobb som 700 mänskliga kundtjänstmedarbetare (Dagens industri, 2024). Den unga generationen har den svåra uppgiften att välja en utbildning som ska vara gångbar om ett par år, trots att det sker stora förändringar på månadsbasis. Universiteten försöker hänga med genom att stoppa fusk när det går att generera en uppsats på minuter snarare än timmar (Svenska Dagbladet, 2023). Konstvärlden ställs både inför den existentiella frågan ”vad är konst utan människan?”, och den juridiska frågan ”vem äger AI-genererad konst?” (Reuters, 2023). Till och med yrken där det mänskliga mötet är det absolut mest centrala, terapin, får konkurrera med terapi-botar (Dagens Nyheter, 2023). När saker som kreativitet, empati och förmåga att ta beslut kanske inte längre är exklusivt mänskliga egenskaper, blir frågan kring vad arbete faktiskt är lyft in i strålkastarljuset på nytt. Hur ser vi på framtiden och arbetsmarknaden i ljuset av den här tekniska förändringen? I den nationella SOM-undersökningen 2023 ställdes frågor om AI på ett antal områden för att belysa användning, förtroende och oro. I följande kapitel redovisar och analyserar vi dessa frågor för att kartlägga hur AI-opinionen ser ut i Sverige.

Teknik, arbetsmarknad och politik genom historien

Teknologisk utveckling och politisk förändring har sedan den industriella revolutionens intåg varit nära sammankopplade. Ett tidigt exempel är den så kallade ”Spinning Jenny”, textilmaskinen som byggdes på 1700-talet och kunde spinna flera trådar samtidigt, vilket kom att hota den stora industrin av manuella textilspinnare och ledde fram till Ludditrörelsen som protesterade mot maskiner genom att förstöra dem (Frey, 2019). I en senare fas av teknologisk utveckling förutspådde John Maynard Keynes 1929 att automatisering kommer att medföra ”teknologisk arbetslöshet” (Keynes, 1930). Under 1950-talet började fackföreningsrörelsen ta ett mer aktivt ställningstagande mot införandet av den typ av automatisering som inte enbart underlättade processer för arbetare, utan snarare direkt ersatte jobb

(Johnson & Acemoglu, 2023). Den våg av automatisering och förläggande av industrier och jobbtillfällen utomlands som drabbade den amerikanska industrin under 1980-talet i takt med datoriseringen av samhället (Frey, 2019) ledde till ett stort antal sociala problem, som försämrade fysisk och mental hälsa, som en följd av ökad arbetslöshet (Johnson & Acemoglu, 2023).

Det är därmed inte ett nytt fenomen att teknologisk utveckling framkallar oro. De tidiga vågorna av automatisering ledde visserligen till arbetslöshet, men det fanns en positiv utkomst i form av ökad produktivitet på arbetsmarknaden, fler arbetstillfällen skapade av teknisk utveckling och ökande löner. Sedan 80-talets datorer och digitalisering alltmer började ersätta jobb har länken mellan automatisering och positiva nettoeffekter på marknaden försvunnit (Autor, 2022). Den nya typen av jobb som följt av automatiseringsvågen har missgynnat låginkomsttagare och lågutbildade, vilka såväl utbildningsmässigt som ekonomiskt har halkat efter (Autor, 2022).

Artificiell intelligens: Jobbskapare eller jobbdödare?

Utvecklingen av AI har genomgått ett antal faser av så kallad ”vinter”, det vill säga när teknologin har hamnat i dvala. Under 2000-talet har dock investeringarna i och intresset för AI alltmer tagit fart. En snabb utveckling av processorkraft, tillgång till enorma dataset och framgångar inom maskininlärning är alla faktorer som har fått så väl företag som stater att göra stora investeringar för att bli ledande inom AI (Lee & Qiufan, 2021). Främst av alla skäl är nog det som kallas ”deep learning”, en teknik där stora dataset används för att låta en AI lära sig själv nya saker (Lee & Qiufan, 2021). Vi befinner oss nu onekligen i en AI-sommar.

Att AI kan komma att få stor påverkan är något forskningen är relativt enig om, men spekulationer om magnituden på påverkan varierar stort (Kuo, Manzano & Gallego, 2023). En uppmärksam studie från 2017 undersökte den amerikanska arbetsmarknaden och fann att inom 20 år kan 47 procent av alla jobb komma att försvinna till AI-ledd automatisering, där jobb inom försäljning, service och administration har generellt högre risk att försvinna (Frey & Osborne, 2017), en ny typ av automatisering då fenomenet länge främst har drabbat de som arbetar med tillverkning och i fabrik. En samtida studie från OECD visade på en mycket lägre siffra, att ”enbart” nio procent av alla jobb kan automatiseras (Arntz, Gregory & Zierahn, 2016). Två teorier om teknikens påverkan på arbetsmarknaden är att automatisering primärt förstör jobb eller att effekterna av automatisering leder till ökad efterfrågan för produkter och därmed fler jobb (Ayhan & Elal, 2023).

Även de mest positiva prediktionerna kring effekter på arbetsmarknaden visar alltså på att var tionde jobb kan komma att försvinna inom en relativt kort tidsperiod. Det kanske mest slående är att samtliga skattningar gjordes innan genomslaget av så kallade ”large language models” (LLMs) likt openAI:s ChatGPT. Denna typ av generativa AI-modeller hotar nu en helt ny kategori på arbetsmarknaden, jobb som

bara för något år sedan sågs som närmast omöjliga att automatisera. Mätt i antalet arbetade timmar i den amerikanska ekonomin menar McKinsey att 22 procent kunde automatiseras innan ChatGPT lanserades och att siffran nu är uppe i 30 procent av alla timmar (Ellingrud m.fl., 2023). En dystrare prediktion har visat att 33 procent av alla jobb kan komma att ersättas helt, ytterligare 36 procent kan påverkas delvis och enbart 31 procent av alla jobb inte kommer att påverkas direkt (Zarifphonarvar, 2023). Max Tegmark (2023) beskriver hur industriarbete ersattes av tjänstemannajobb när vi bytte användningen av våra muskler mot våra hjärnor och ställer frågan om vi nu lyckas ersätta våra hjärnor med maskiner, kan det då ens finnas något kvar för oss?

Teori och tidigare forskning

I ljuset av vad som beskrivits ovan om automatiseringsfaser i olika samhällssektorer kan vi konstatera att förklaringar till olika AI-opinion kan finnas på flera olika områden. Position på arbetsmarknaden kan exempelvis inverka på oro och riskbedömningar. Studier har visat att personer med låg utbildning och låg inkomst är de som i högst grad påverkats vid olika automatiseringsprocesser (Autor, 2022). Åsikterna om AI och dess reglering skiljer rimligen också mellan olika yrkesgrupper beroende på den grad av automatisering de potentiellt hotas av. Men då nyare rapporter visat att generativa AI-modeller nu även hotar andra grupper på arbetsmarknaden blir förväntningarna mindre tydliga.

I teknisk implementering finns det ofta ett så kallat "first mover advantage", där de som börjar med att använda teknik som senare får stor spridning i samhället fångar stora delar av den ekonomiska nyttan med denna teknik genom den konkurrensfördel de får över andra grupper (Kerin m.fl., 1992). Beträffande internetanvändningens spridning genom flera decennier har yngre varit tidiga och äldre mer avvaktande (Bergström, 2015, 2023).

Studier har funnit att individuella faktorer så som kön och ålder spelar roll i användning och attityder till AI (Vu & Lim, 2022; Yigitcanclar m.fl., 2022) och även i Sverige återspeglar sig dessa trender (Insight intelligence, 2024). I Australien misstror medborgarna tydligt företagen som utvecklar AI, även om att man också tror att det kan leda till stora fördelar om tekniken implementeras mer (Yigitcanclar m.fl., 2022). Också i USA finns en oro kring själva utvecklandet av AI och 49 procent av de tillfrågade i en undersökning anser att utvecklingen av AI går för snabbt. Undersökningen fann även att 61 procent av de tillfrågade ansåg att AI potentiellt kan vara skadligt för dem personligen (Pauketat, Bullock & Anthis, 2023). I en sammanfattande artikel om opinion kring AI finner Zhang (2021) att kvinnor och de med lägre socioekonomisk status överlag har lägre tilltro till AI och dess utveckling än vad män och de med högre socioekonomisk status har.

Internetstiftelsen (2023) rapporterar i en studie om attityder till AI i Sverige att 29 procent av de tillfrågade använder AI-verktyg åtminstone någon gång, och män

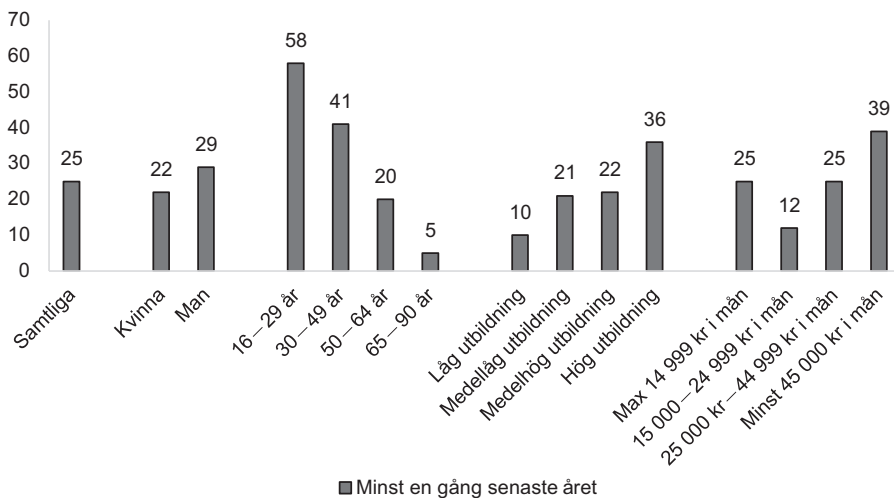
samt unga känner till dessa verktyg i en betydligt högre utsträckning. Undersökningen visade även att cirka 30 procent är positiva till AI:s påverkan på framtiden och 19 procent är negativa. Insight intelligence (2024) har däremot funnit att 65 procent av svenskarna har använt AI någon gång under det senaste året, definitioner av vad som menas med AI verkar därmed spela stor roll kring huruvida svenskarna ansett att de använt det eller inte. Även PWC (2023) undersökte AI under 2023 och fann då att enbart en procent har fullt förtroende för AI. I båda undersökningarna var män och yngre år mer positivt inställda. En undersökning från Kantar Sifo (2024) visade att 44 procent trodde att AI inte alls kommer att påverka deras arbetsplats under kommande år.

Användarna av AI – en minoritet

I denna sprudlande AI-sommar blir den första frågan att analysera i detta kapitel hur många som faktiskt har exponerats för AI-chatbotar i Sverige genom sitt arbete, för att se hur etablerad denna teknik är på arbetsmarknaden redan nu. I den nationella SOM-undersökningen 2023 ställdes därför frågan till alla som använt internet de senaste 12 månaderna hur ofta de har använt en AI-chatbot i sitt arbete. Utifrån vad som ovan beskrivits som spridningsmönster av ny teknik, är det av intresse att se vilka demografiska grupper som är tidiga i sitt användande av tekniken. I figur 1 visas fördelningen av användning av AI-chatbot i arbetet minst en gång det senaste året, samt uppdelat på ett antal demografiska grupper.

Var fjärde person har använt en AI-chatbot i arbetet det senaste året, men användningen skiljer sig stort beroende på ålder. Bland de yngre är det en majoritet, 58 procent, som någon gång har använt en AI-chatbot det senaste året, jämfört med var femte person i åldrarna 50–64 år. I den äldsta åldersgruppen är användningen i arbetet mycket låg, men det kan förklaras av att få arbetar i de åldrarna. Ålderskillnaderna är välbekanta och tycks uppträda vid flertalet nya digitala fenomen (Bergström, 2015; Rogers, 2003). Något som förvånar är att könsskillnaderna är relativt små medan utbildning är en viktigare faktor. Detta skiljer sig från hur den tidiga internetanvändningen såg ut, där män i internets barndom var användare i betydligt högre utsträckning än kvinnor, och där en viss könsskillnad fanns kvar ända till början av 2010-talet (Martinsson & Andersson, 2021).

Figur 1 Andel svenskar som har använt en AI-chatbot i sitt arbete, 2023 (procent)

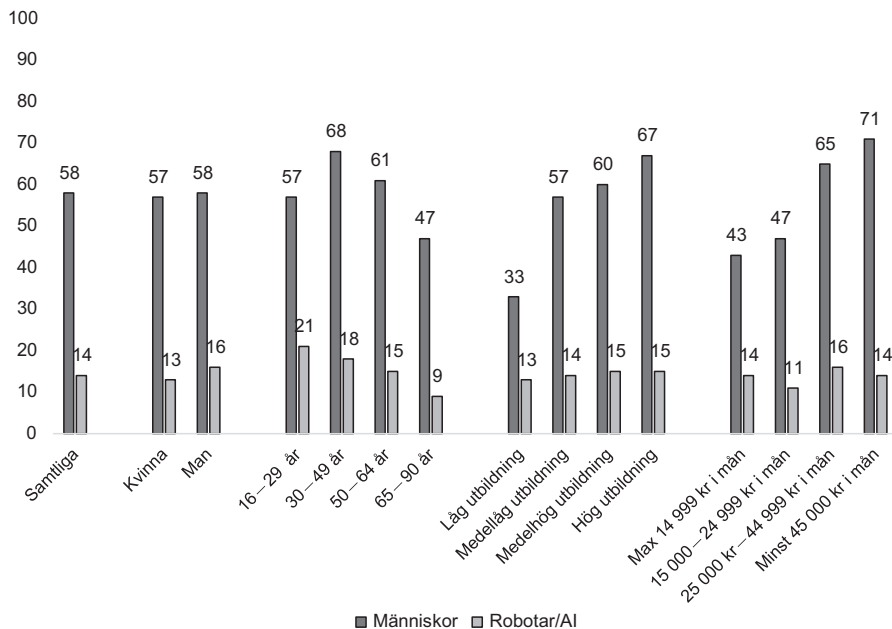

Kommentar: Frågan ställdes till alla som uppgett att de använt internet någon gång under de senaste 12 månaderna och löd *Och hur ofta har du gjort följande på internet? - Använt en AI-chatbot i mitt arbete*. Svarsalternativen löd *Ingen gång, Någon gång de senaste 12 mån, Någon gång i halvåret, Någon gång i veckan, Flera gånger i veckan samt Dagligen*. Alla svarsalternativ utom *Ingen gång* har slagits samman för att skapa kategorin *Minst en gång senaste året*. Låg utbildning = max grundskola eller motsvarande; Medellåg = max gymnasium, folkhögskola eller motsvarande; Medelhög = eftergymnasial utbildning, högskola/universitet; Hög = högskola/universitet 3 år eller längre/forskarutbildning. Antal svarade var 1 585.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2023.

Osäkerhet råder i synen på AI:s framtida påverkan

Med en relativ låg användningsgrad fortfarande kan det vara svårt att ta ställning till huruvida den nya tekniken som AI-utvecklingen ger kan komma att ersätta det arbete man idag utför. Vi bad svarspersonerna svara på frågan *”Om du tänker på de kommande 30 åren, tror du att jobb likt ditt främst kommer att utföras av människor eller robotar/AI?”* Som tidigare nämnts är många prognoser osäkra, men bland experter uppskattas allt mellan nio och nära 50 procent av alla arbeten kunna komma att försvinna av AI-automatisering inom den närmsta framtiden. Experternas spretiga prognoser kan även läsas av bland svenskarna, där nästan en tredjedel valde att svara *Vet ej*. I figur 2 syns en försiktig optimism för vikten av mänsklighet i sitt arbete, 58 procent tror att deras arbete fortfarande kommer utföras av människor. Kanske är inte bara osäkra prognoser förklaringen till att enbart 14 procent tror att deras arbete kommer ersättas av robotar eller AI inom 30 år.

Figur 2 Andel som tror att det egna arbetet om 30 år kommer utföras av människor eller robotar/AI, 2023 (procent)

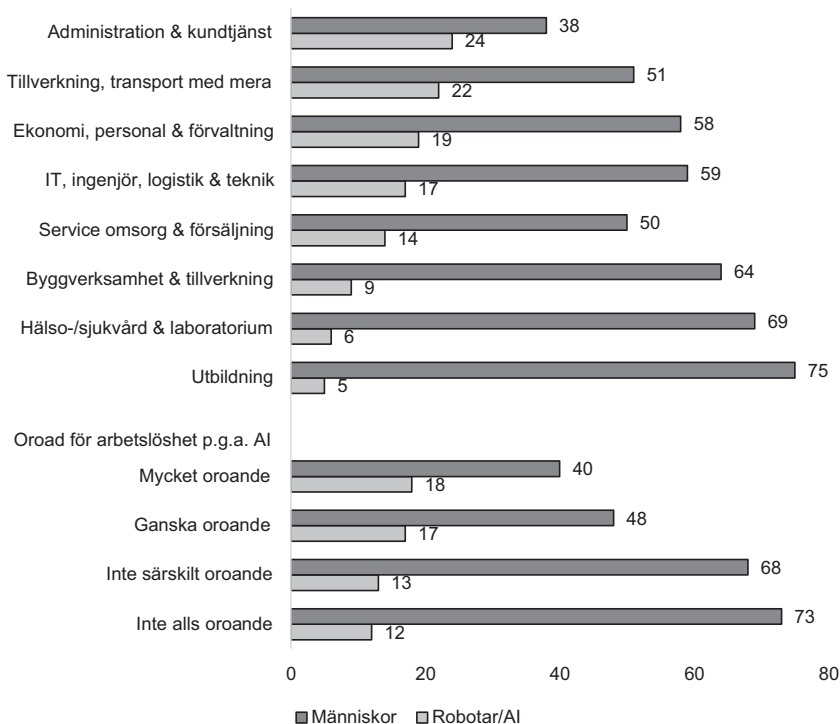
Kommentar: Frågan löd *Om du tänker på de kommande 30 åren, tror du att jobb likt ditt främst kommer att utföras av människor eller robotar/AI?* Svarsalternativen framgår av figuren, dock ej svarsalternativet *Vet ej* som inte redovisas. Antal svarade var 1 645.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2023.

En del grupper är mer optimistiska kring människans vikt för deras arbete än andra. Bland de högvärlönde och högtbildade finns en större tilltro till att deras arbete fortfarande utförs av människor om 30 år, där hela 71 procent av de med en månadsinkomst på minst 45 000 kr tror att deras arbete kommer utföras av människor. I kontrast är de med lägre utbildning och lägre lön både mer osäkra kring vem som kommer utföra arbetet, och tror i lägre grad att människor kommer utföra det. Enbart en tredjedel av de med låg utbildning tror att deras arbete kommer utföras av människor om 30 år. Enligt experternas prognoser har det sedan länge varit känt att automatisering inte slår jämnt mot hela arbetsmarknaden, och att de med en lägre utbildning kan vara mer utsatta än andra. Dock har den senaste AI-utvecklingen komplicerat det här antagandet, då generativ AI som exempelvis ChatGPT visar potential att automatisera och ersätta arbete som i regel har krävt högre utbildning. Med andra ord kan de högtbildades och högvärlöndes större självförtroende i den här frågan vara en kvarleva från en syn på AI och automatisering som inte nödvändigtvis längre gäller.

I figur 3 redovisas åtta olika yrkesgruppers bedömningar av om deras arbete är svårt att ersätta av AI/robotar. Den grupp som i högst grad tror att deras arbete kommer att utföras av AI är anställda inom administration/kundtjänst, 24 procent. Det är kanske inte förvånande givet att chatbotar blivit allt vanligare i kundtjänst och stora företag redan automatiserar detta arbete. Det stämmer även väl med prediktioner från Frey & Osborne (2017). De yrkesgrupper som i mycket låg grad tror att deras arbete kommer ersättas av AI är de som har mer fokus på mänsklig interaktion, yrken inom hälso- och sjukvårdssektorn samt utbildningssektorn.

Figur 3 *Andel som tror att det egna arbetet om 30 år kommer utföras av människor eller robotar/AI, efter yrkesgrupp samt oro för arbetslöshet på grund av AI, 2023 (procent)*

Kommentar: Frågan lød *Om du tänker på de kommande 30 åren, tror du att jobb likt ditt främst kommer att utföras av människor eller robotar/AI?* Svarsalternativen framgår av figuren, dock ej svarsalternativet *Vet ej* som inte redovisas. Yrkesgrupperna är omkodade till större grupper från en öppen fråga om yrke. Grupperna representerar en sammankodning av yrken med liknande arbetsuppgifter. Frågan gällande oro lød: *Om du ser till läget i dag, hur oroande upplever du själv följande inför framtiden? – Arbetslöshet på grund av AI.* Svarsalternativen framgår av figuren.

Antal svarande var 1 645.

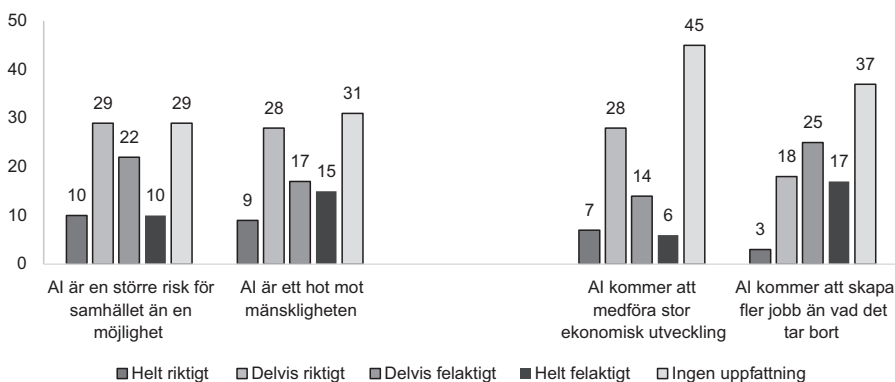
Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2023.

I figur 3 redovisas även hur stor andel som tror att AI kommer ersätta deras arbete, beroende på deras oro för arbetslöshet på grund av AI. Även om den generella oron för arbetslöshet på grund av AI är låg, där enbart 13 procent av de tillfrågade var mycket oroade, syns ett visst samband mellan oron och tron på att AI ersätter deras arbete de kommande 30 åren. De mycket oroade för arbetslöshet på grund av AI tror också i högre grad att deras arbete kommer utföras av AI om 30 år. Bland de som inte alls är oroade tror i stället en stor majoritet att deras arbete fortfarande utförs av människor om 30 år.

AI kommer troligtvis inte bara att förändra arbetsmarknaden utan även påverka samhället på ett större plan på samma sätt som datorn, internet och smartphones har förändrat människors sätt att leva. Därför ställdes några påståenden om AI som berörde både arbetsmarknaden och AI ur ett större perspektiv. Svenskarna fick bedöma påståendenas riktighet, och i figur 4 kan man se att det genomgående råder stor osäkerhet kring om AI är en risk, ett hot, eller snarare kommer leda till fler jobb och ekonomisk utveckling. Genomgående har mellan 29–45 procent ingen uppfattning om dessa påståenden. Kanske är svenskarnas försiktighet i att uttala sig om AI klok, för enligt AI-forskaren Eliezer Yudkowsky (2008) är den största faran med artificiell intelligens att människor allt för snabbt tror att de förstår den. Trots att en hel del röster i debatten talat om en faktisk existentiell risk med utvecklingen av AI de senaste åren är det enbart nio procent som tycker att påståendet *"AI är ett hot mot mänskligheten"* är helt riktigt.

Gällande påståendena om arbetsmarknaden och ekonomin kan en viss paradox ses. Fler tycker att det är helt eller delvis riktigt att AI kommer att medföra stor ekonomisk utveckling än som tycker att det är felaktigt. Samtidigt tror fler att det är felaktigt eller delvis felaktigt att AI kommer skapa fler jobb än vad det tar bort. Kanske ser man möjligheten till en teknologisk utveckling där vi arbetar mindre, utan att ekonomin blir lidande. Sedan nationalekonomins begynnelse har den rådande diskursen varit att det finns ett starkt samband mellan ekonomisk utveckling och antal arbetstillfällen. Huruvida styrkan på detta samband avtar i en era av AI återstår att se, tanken på tillväxt utan fler jobb verkar dock finnas i befolkningens medvetande.

Figur 4 Bedömning av risker och möjligheter med AI, 2023 (procent)

Kommentar: Frågan löd *Vilken är din bedömning av följande påståenden?* Påståenden och svarsalternativ framgår av figuren. Antal svarade var 1 630.

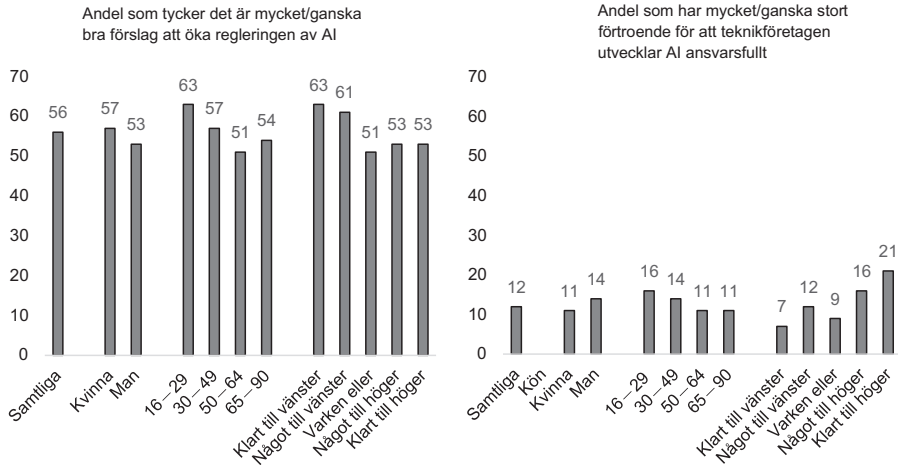
Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2023.

AI här och nu – enighet råder

Framtiden kan alltid vara svår att ta ställning till. Därför fanns även några frågor som berörde AI i den samtida kontexten. Trots att oron för AI:s påverkan på framtiden är liten, är förtroendet för att företagen som utvecklar AI-tekniken ska göra det ansvarsfullt anmärkningsvärt lågt. Enbart en procent har mycket stort förtroende för företagen (figur 5). Med tanke på att det i nuläget finns få restriktioner kring utvecklingen av AI och mycket sker på den privata marknaden, skulle oron kunna stiga för AI:s påverkan om tekniken snabbt utvecklas oreglerat.

Vad anser då svenskarna om att öka regleringen av AI? En majoritet tycker det är ett bra förslag. Kanske är inte det så konstigt när förtroendet för de nuvarande företagen som utvecklar AI är lågt, där enbart 12 procent har mycket eller ganska stort förtroende. Att det är ett bra förslag att öka regleringen av AI tycker i princip alla grupper, från unga till gamla, kvinnor och män och vänster- till högersympatisörer. Det är en något förvånande enighet som sticker ut i jämförelse med den osäkerhet som svenskarna visar kring AI:s påverkan på samhället i framtiden i tidigare redovisade frågor. Kanske speglar det mer det låga förtroendet för företagen som utvecklar AI, än oron för AI i sig. Det första exemplet på en större reglering av AI kan hittas hos EU:s Artificial Intelligence Act som klubbades igenom i mars 2024 (Europeiska parlamentet, 2024), vilket är en reglering som syftar till att skydda så väl personlig integritet som demokrati genom att begränsa hur AI får användas av företag. Fler nationer lär följa efter med mer specifika AI-regleringar inom en snar framtid, och i Sveriges fall verkar det finnas ett brett folkligt stöd.

Figur 5 Åsikt om förslag att öka regleringen av AI samt förtroende för att teknikföretag utvecklar AI ansvarsfullt, 2023 (procent)

Kommentar: Frågan till vänster löd *Vilken är din åsikt om följande förslag? – Öka regleringen av AI.* Frågan till höger löd *Hur stort förtroende har du för att teknikföretagen som utvecklar AI gör det ansvarsfullt?* Svarsalternativen i vänstra frågan var femgradig med alternativen *Mycket bra förslag*, *Ganska bra förslag*, *Varken bra eller dåligt förslag*, *Ganska dåligt förslag*, *Mycket dåligt förslag*. I figuren redovisas *Mycket bra förslag* och *Ganska bra förslag* sammanslaget. Den högra frågan var femgradig med alternativen *Mycket stort förtroende*, *Ganska stort förtroende*, *Varken stort eller litet förtroende*, *Ganska litet förtroende*, *Mycket litet förtroende*. I figuren redovisas alternativen *Mycket stort förtroende* och *Ganska stort förtroende* sammanslaget. Antal svarade var 1 590 för frågan om regleringen av AI och 1 625 för frågan om förtroende för att teknikföretagen utvecklar AI ansvarsfullt.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2023.

En osäker optimism kring AI

Hur AI faktiskt kommer att påverka samhället och arbetsmarknaden i framtiden är ovisst. AI är en teknologi som utvecklas mycket snabbare än många andra teknologier som över tid har kommit att förändra hur vi arbetar och lever, det blir därför av vikt att bevaka hur attityder till AI formas och utvecklas under kommande år. I ett första försök att göra detta har vi i kapitlet kartlagt ett antal attityder. Det är tydligt att vissa grupper i samhället har lättare att inkludera AI i sina arbetsliv. Unga, välutbildade och höginkomsttagare har varit snabbare än andra med att börja använda chatbotar. I kontrast till tidigare studier har vi dock inte funnit att det finns en betydlig könsskillnad kring detta. De användningsmönster vi funnit för chatbotar liknar i hög grad mönster för upptagning av en lång rad digitala applikationer sedan mitten av 1990-talet (Bergström, 2015).

Ett återkommande resultat i de frågor vi analyserat är att det finns mycket osäkerhet. Tolkning kring gruppsskillnader i attityder bör därför göras med viss försiktighet.

het, men på aggregerad nivå syns ett antal trender. Befolkningen tar än så länge AI med ro. Det är enbart en liten andel som tror att robotar kommer att ta deras jobb i framtiden och oro för AI generellt uppnådde det lägsta värde som någon av de frågor om oro SOM-institutet ställde 2023. Opinionen är delad kring huruvida AI är mer av ett hot än en möjlighet och även om pluralitet tror att AI kommer medföra stor ekonomisk utveckling är det en minoritet som tror det kommer skapa fler jobb än vad det tar bort. De mest entydiga AI-relaterade opinionerna är dels att en majoritet av befolkningen anser att det är något som behöver regleras mer, dels att förtroendet för de företag som utvecklar AI är mycket lågt. En potentiell utmaning sett till implementeringen av AI i samhället på bredare front.

Sedan idén att ställa frågor om AI i den nationella SOM-undersökningen till att detta kapitel var färdigskrivet har ChatGPT släppt nyare och bättre modeller, och även Google och andra företag har gett sig in i kampen om den bästa LLM. Från att enbart bilder gick enkelt att generera börjar nu även filmer bli nära oskiljbara från mänskligt producerade. För de som är sålda på idén om AI är detta enbart startskottet på en teknisk revolution som kommer att påverka samhället likt få saker tidigare gjort, för skeptikern är mycket av detta rökridåer för att dölja att tekniken redan har nått en plattå. Framtiden får sia om var och på vilka sätt AI får genomslag, men tydligt är att svenskarnas opinion om AI och arbetsmarknad är i behov av fortsatta studier för att se var de stora andelarna som i nuläget inte har en åsikt i frågor om AI placerar sig när tekniken och dess inverkan på arbetsmarknaden och samhället blir mer välkänd. Avslutningsvis vill författarna försäkra läsaren om att detta kapitel är skrivet enbart av människor och att en kvalificerad gissning är att våra egna yrken om 30 år till största del lär utföras av AI.

Referenser

- Arntz, M., Gregory, T., & Zierahn, U. (2016). *The risk of automation for jobs in OECD countries: A comparative analysis*.
- Autor, D. (2022). The labor market impacts of technological change: From unbridled enthusiasm to qualified optimism to vast uncertainty (No. w30074). *National Bureau of Economic Research*.
- Ayhan, F., & Elal, O. (2023). The IMPACTS of technological change on employment: Evidence from OECD countries with panel data analysis. *Technological Forecasting and Social Change*, 190, 122439.
- Bergström, A. (2015). The contexts of internet use – from innovators to late majority. *Participations. Journal of Audience and Reception Studies*, 12(1), 3–18.
- Bergström, A. (2023). Internet perceptions among older adults in Sweden. *Frontiers in Human Dynamics* 5:1250008. doi: 10.3389/fhumd.2023.1250008
- Dagens industri (2024). Klarnas AI-assistent sänkte fransk börsjätte. Publicerad 2024-02-29. <https://www.di.se/digital/klarnas-ai-assistent-sankte-fransk-borsjatte/> [Hämtad 2024-03-07]

- Dagens Nyheter (2023). Kan AI bli din nya psykoterapeut? Publicerad 2023-12-14. <https://www.dn.se/insidan/kan-ai-bli-din-nya-psykoterapeut/> [Hämtad 2024-03-07]
- Ellingrud, K., Sanghvi, S., Madgavkar, A., Dandona, G. S., Chui, M., White, O., & Hasebe, P. (2023). Generative AI and the future of work in America. <https://www.mckinsey.com/mgi/our-research/generative-ai-and-the-future-of-work-in-america#/>
- Europeiska parlamentet (2024). *Artificial Intelligence Act: EU-parlamentariker antar banbrytande lag*. Publicerad 2024-04-08. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240308IPR19015/artificial-intelligence-act-meps-adopt-landmark-law> [Hämtad 2024/04/14]
- Frey, C. B., & Osborne, M. A. (2017). *The future of employment: How susceptible are jobs to computerisation?*. *Technological forecasting and social change*, 114, 254–280.
- Frey, C. B. (2019). *The technology trap: Capital, labor, and power in the age of automation*. Princeton University Press.
- Future of Life Institute (22 mars 2023). *Pause Giant AI Experiments: An Open Letter*. <https://futureoflife.org/open-letter/pause-giant-ai-experiments/>
- Hendler, J. (2008). Avoiding another AI winter. *IEEE Intelligent Systems*, 23(02), 2–4.
- Huang, K. (8 april 2023) Why Pope Francis Is the Star of A.I.-Generated Photos. *New York times*. <https://www.nytimes.com/2023/04/08/technology/ai-photos-pope-francis.html>
- Insight intelligence (2024). Svenska folket och AI 2023. Publicerad 2024-01-24. <https://www.atea.se/media/zt5dl03t/svenskafolketai2023.pdf> [Hämtad 2024-03-07]
- Internetstiftelsen (2023). Svenskarna och AI. Publicerad 2023-11-24. <https://svenskarnaochinternet.se/utvalt/svenskarna-och-ai/> [Hämtad 2024-03-07]
- Johnson, S., & Acemoglu, D. (2023). *Power and Progress: Our Thousand-Year Struggle Over Technology and Prosperity*. Hachette UK.
- Kantar Sifo (2024). En av fyra känner lägre förtroende för företag som använder AI. Publicerad 2024-02-21. <https://www.strato.se/blogg/en-av-fyra-kanner-lagre-fortroende-for-foretag-som-anvander-ai/> [Hämtad 2024-03-07]
- Kerin, R. A., Varadarajan, P. R., & Peterson, R. A. (1992). First-mover advantage: A synthesis, conceptual framework, and research propositions. *Journal of marketing*, 56(4), 33–52.
- Keynes, J. M. (1930). *Economic possibilities for our grandchildren*. In *Essays in persuasion* (s. 321– 332). Palgrave Macmillan UK.
- Kuo, A., Manzano, D., & Gallego, A. (2024). Automation versus openness: Support for policies to address job threats. *Journal of Public Policy*, 44(1), 1–23.
- Lee, K. F., & Qiufan, C. (2021). *AI 2041: Ten visions for our future*. Currency.

- Luscombe, R. (2022). Google engineer put on leave after saying AI chatbot has become sentient. Publicerad 2022-06-12. *The Guardian*.
<https://www.theguardian.com/technology/2022/jun/12/google-engineer-ai-bot-sentient-blake-lemoine>
- Martinsson, J., & Andersson, U. (2021). *Svenska trender 1986–2020*. SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- OECD (2023). OECD employment outlook 2023: Artificial intelligence and the labour market. https://www.oecd-ilibrary.org/employment/oecd-employment-outlook-2023_08785bba-en [Hämtad 2024-03-07]
- Pauketat, J. V., Bullock, J., & Anthis, J. R. (2023). *Public Opinion on AI Safety: AIMS 2023 Supplement*.
- PWC (2023). Svenska folket om AI. Publicerad 2023-06-26.
<https://www.pwc.se/sv/ai/svenskarna-och-ai-2023.pdf> [Hämtad 2024-03-07]
- Reuters (2023). AI-generated art cannot receive copyrights, US court says. Publicerad 2023-08-21. <https://www.reuters.com/legal/ai-generated-art-cannot-receive-copyrights-us-court-says-2023-08-21/> [Hämtad 2024-03-07]
- Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of Innovations*, Edition 5 2003. Free Press.
- Snow, C.P. (1971). At Home Abroad. Publicerad 1971-03-15. <https://www.nytimes.com/1971/03/15/archives/dear-scoop-jackson.html> [Hämtad 2024-03-07]
- Svenska Dagbladet (2023). Kämpar mot AI-fusk – med oväntat vapen. Publicerad 2024-05-20.
<https://www.svd.se/a/15dKJl/universitet-forsoker-stoppa-ai-fusk-med-chat-gpt> [Hämtad 2024-03-07]
- Tegmark, M. (2023). *Life 3.0: Being human in the age of artificial intelligence*. Vintage.
- Vu, H. T., & Lim, J. (2022). Effects of country and individual factors on public acceptance of artificial intelligence and robotics technologies: a multilevel SEM analysis of 28-country survey data. *Behaviour & Information Technology*, 41(7), 1515–1528.
- Yigitcanlar, T., Degirmenci, K., & Inkinen, T. (2022). Drivers behind the public perception of artificial intelligence: insights from major Australian cities. *AI & society*, 1–21.
- Yudkowsky, E. (2008). Artificial Intelligence as a Positive and Negative Factor in Global Risk. I N. Bostrom & M. M. Cirkovic (Red.), *Global Catastrophic Risks* (s. 308–345). Oxford University Press.
- Zarifhonorvar, A. (2023). *Economics of chatgpt: A labor market view on the occupational impact of artificial intelligence*. SSRN: 4350925.
- Zhang, B. (2021). Public opinion toward artificial intelligence. I J. B. Bullock m.fl. (Red.), *The Oxford handbook of AI governance*. Oxford Academic.